

Sørum-Speilet

Nummer 2 – 2012 – 18. årgang

TAKK FOR STOR INNSATS! Blaker og Sørum Historielag gir et spennende innslag i Sørums mangfoldige kulturliv. **Vølneberg gamle skole** og **Slora mølle** er to institusjoner med patina i Sørum og Blakers bevissthet. Samarbeid med skolene om kulturminne-adopsjonsobjekter som bl.a. **St.Olavsgangen** i Vilbergfjellet og **Valstad Café** på Sørumsand er viktige identitetsmarkører. **Rusleturer** og **Kjenn-din-bygd- reiser** i bygda har økende oppslutning. Men ingen av disse tingene gjør seg selv. *Lederens spalte* - side 2

KELTISKE KORS VED SØRUM KIRKE

"Utenfor korets sydmur ligger det et gravmonument som består av en lang, smal, nesten flat stein som har dekket selve grava" står det i den gamle bygdeboken for Sørum. Dag Winding-Sørensen forteller om hjulkors og keltiske kors på side 5.

ADOLF HOEL - EN BERØMT POLFORSKER FØDT I SØRUM

Asbjørn Langeland fortsetter sin serie om kjente personer med røtter i Sørum. En artikkel i Aftenposten om Adolf Hoel vakte nysgjerrighet. "Geologen og polarforskeren Adolf Hoel sikret Norge både Svalbard og Dronning Maud land. Nå skal han hentes frem fra historien. 60 år etter landssvik-oppgjøret får han sin biografi." Les mer på sidene 7-10.

STATENS HUSFLIDSSKOLE PÅ BLAKER SKANSE - FOR UNGE MENN

Vera Braathen har intervjuet Liv Unni Bjørnstad om den tiden hun arbeidet på Internatet i årene 1958 til 1960, da det var 70 unge, mannlige studenter fra hele landet der. Noen tok grunnkurs i smia og maskinverkstedet, men de fleste tok også lærerutdanning i formingsfag. Det tok sin tid å steke 300 pannekaker... Side 11-12

MER OM "NYE" SØRUM KOMMUNE 50 ÅR

1. januar 1962 ble Blaker kommune og Sørum kommune offisielt slått sammen til én kommune. I den andre artikkelen om sammenslåingen er temaet kommune-styrevalget 25. september 1961, og forberedelsene til dette valget. Side 13-16

GARDSKLOKKER ETTERLYSES

På årsmøtet i Blaker og Sørum historielag ble det fortalt at i enkelte bygder blir det ringt med gardsklokkene på bestemte dager. På Toten for eksempel ringes det i alle gardsklokker på pinseaften, mens de i Nes ringer på Olsok. Hva med Sørum? Les mer på side 5

ELLERS I DETTE
NUMMER:

ÅRSMØTET 7. MARS PÅ MEIERIGAARDEN I LØRENFALLET - SIDE 3

ARBEIDSPLANEN FOR 2012-13 - SIDE 4

ASBJØRNS PÅSKENØTTER - HVA VET DU OM SØRUM? - SIDE 6

AKTIVITETSKALENDEREN - SIDE 18

HISTORIELAGETS BOKTILBUD - SIDE 19

GOD PÅSKE!

LEDERENS SPALTE

Blaker og Sørums Historielag gir et spennende innslag i Sørums mangfoldige kulturliv.

Vølneberg gamle skole og Slora mølle er to institusjoner med patina i Sørums og Blakers bevissthet. Samarbeid med skolene om kulturminne-adsjonsobjekter som bl.a. St.Olavsgangen i Vilbergfjellet og Valstad Café på

Sørumsand er viktige identitetsmarkører.

Sommerjobb på et kulturminne ble gjennomført første gang i 2011 og ga ungdommer ny forståelse om de tekniske kulturminnene EightAmcarClub, Urskog-Hølandsbanen og Slora mølle.

Sørums-Speilet er kommet i ny drakt og fremstår som et samleobjekt spekket med detaljer om vår nære og fjerne historie.

Rusleturer og Kjenn-din-bygd- reiser i bygda har økende oppslutning. Kulturstien med hengebroen over Rånåsfoss og stien på vestsiden av Glomma ned til Bingsfoss har historielaget opprustet med to nye flotte gangbroer sist sommer.

Takk for trofaste medlemmers innsats

Ingen av disse tingene gjør seg selv. Historielaget kan glede seg over en jevn medlemsvekst også i 2011. Dette har styrets medlemmer hatt en heldig hånd med. Men mange trofaste medlemmers innsats utenom styret er helt avgjørende for vårt gode omdømme.

På Vølneberg har Trygve Sæther i mange år stått som ankermann og organisert drift og vedlikehold, besøk og arrangementer i godt samarbeid med en trofast medlemsgruppe og med andre lag og foreninger. Anlegget er fint og ønsker på ny Gammeldags skole for Sørums 4-klassinger velkommen i mai 2012. Bjørn Tveit har i flere år gått bredved Trygve og tar nå over hovedansvaret for oss.

På Slora Mølle blir venneforeningen ledet av Dag-Einar Hellerud som støttes av en stor gruppe kompetente menn og kvinner som løfter dette industrihistoriske kultursenteret ut av forfallet. Kristin Blyberg, Nomdo Westerdaal, Bjørn Undrum, Magnar

Olsen, Brith Kristiansen, Vidar Harfallet har hver sine hovedoppgaver som bemannes av enda flere på de ukentlige dugnadene i sommerhalvåret. For deres innsats kom gaven fra Sparebankstiftelsen på kr. 75.000 som en flott anerkjennelse. Deres arbeid fortsetter ufortrødent. Håpet er at mange flere, unge og gamle vil slutte seg til rekkene.

Sørums-Speilet har vært vårt møtepunkt med medlemmene igjennom året. Svein Sandnes ble avløst som redaktør etter 17 kraftfulle år våren 2011. Asbjørn Langeland og Lillian Mobæk rykket inn i redaksjonen i hans sted, med ny layout og nytt trykk. Det er et produkt vi er stolte over.

Rodenettverk

Og medlemsbladet distribueres av et pakkekorps og i et rodenettverk som få kjenner bedre i sin fulle bredde enn Anders Aasgaard, som nå overlater ansvaret til en ny generasjon. Rodekorpset bringer bladet helt frem til hvert enkelt av våre mer enn 450 medlemmer, og fortjener honnør og applaus for trofast innsats! Det er viktig at vi løfter frem rodemannskapenes arbeid, for det er helt avgjørende for lagets vitalitet, og vi må sikre kontinuitet og assistanse når behovet oppstår.

Velkommen til nye styremedlemmer

Årsmøtet valgte lagets neste styre 7. mars. Vi ser frem til å arbeide med våre nye styremedlemmer Elin Mørk som tar over for Haakon Sandbraaten, Hans Erik Kristiansen som tar over for Bjørn Tveit, og Sigmund Stenby som tar over for Bjørn Blakstad. De tre som nå er gått ut, har vært et formidabelt arbeidslag, både på broene, på Vølneberg, i boklageret og på rusleturene. Det nye styret har fått godkjent en omfattende arbeidsplan med såpass vide rammer at det finnes rom for variasjoner over temaene. Vi er sikker på at dette skal gi ny næring til fortsatt medlemstilgang. Vårt mål er Sørums nytte.

Samarbeid med andre lokallag

Vi tror at fortsettelsen av samarbeidet med Skedsmo og Gjerdrum Historielag i Asbjørnsens ånd og med Romerike Historielags støtte, kan gi mange nye opplevelser. Vi ser frem til å møte ungdom og barnefamilier i større grad, og gleder oss til å ta fatt på et nytt år. Vil dere være med, så heng på!

Dag Winding-Sørensen, leder

ÅRSMØTET 7. MARS 2012

Blaker og Sørum Historielag arrangerer sine årsmøter på omgang i bygdelagene i Sørum. I 2012 kom turen igjen til midtbygda, og 7. mars møttes medlemmene til årsmøte i Meierigaarden Kro og Selskapslokaler.

I historien om dette ærverdige stedet står det bl.a. i bygdeboka "Da Sørum Meieri tok i mot den første mjølka i november 1885, var dette første organiserte bedrift dannet i Sørum. Det var i tiåra før dannet flere meierier på Romerike, så det var klart at ei viktig jordbruksbygd som Sørum også måtte få sitt meieri. Meieriet tok i mot mjølk for videresalg, og for foredling til smør og ost. Litt ble omsatt lokalt, men det meste ble solgt til de større markedene i Lillestrøm og Oslo. Fra 1. januar 1974 ble Sørum Meieri nedlagt, og andelslaget var fusjonert inn i Romerike Meieri AL. Dermed var det slutt på en av de tradisjonsrike bedriftene og næringene i Lørenfallet. Men meieriets bygninger midt i Lørenfallet står fortsatt. Meieribygningen står relativt uendret utvendig. Fra 1977 drives kro og selskapslokaler her."

Sommeren 2011 etter betydelig renovering, åpnet Meierigaarden Kro igjen for bevertning og selskapsarrangementer. For Blaker og Sørum Historielag var det naturlig å velge dette stedet for årsmøtet 2012. Som et uttrykk for historielagets anerkjennelse for det fine restaureringsarbeidet med den historiske patina som er ivaretatt utvendig og innvendig, ble det overrakt en sjekk pålydende kr. 10.000 til Henny Bråten med ønske om at gaven skulle brukes til å ivareta stedets flotte profil.

*Henny Bråten får sjekk fra Historielagets leder.
Foto: Kåre Alfred Bøhler*

Årsmøtet var særdeles vellykket, og de 38 gjestene satte stor pris på en flott oppdekning mellom kveldens foredrag om Gamle Hvam ved museumsbestyrer Tom Gøran Bauer, og saksbehandlingen, som blidt og ryddig ble ledet av møteleder Gro Langeland. Det kom opp et interessant forslag om en egen ungdomsavdeling i laget, dette skal utredes av styret.

Trofaste bidragsyttere i laget ble takket med blomster for stor innsats i mange år: Trygve Sæther for sitt mangeårige arbeid for Vølneberg gamle skole, Kjell Huseby for arbeidet med kalenderen i snart 30 år, Ellen Margrete Graarud for de mange og fortsatte år som sekretær, og avtroppende styremedlemmer Bjørn Blakstad, Bjørn Tveit og Haakon Sandbraaten for alt de har bidratt med. Leder Dag Winding-Sørensen takket ellers alle som bidrar i Historielaget.

Dag Winding-Sørensen overrekker blomster til Bjørn Blakstad og Bjørn Tveit. Foto: Kåre Alfred Bøhler

*Ellen Margrete Graarud får velfortjente blomster.
Foto: Kåre Alfred Bøhler*

DET NYE STYRET I BLAKER OG SØRUM HISTORIELAG FOR 2012-13:

		På valg
STYRET:		
Dag Winding-Sørensen, leder	Gj.valg	2013
Kjell Kurland, kasserer	Ikke på valg	2013
Ellen Margrete Graarud, sekretær	Gj.valg	2014
Gro Langeland	Ikke på valg	2013
Elin Mørk	Ny	2014
VARAMEDLEMMER:		
Hans Erik Kristiansen	Ny	2013
Sigmund Stenby	Ny	2013
Kåre Alfred Bøhler	Gj.valg	2013
REVISOR:		
Pål Iversen	Gj.valg	2013
VALGKOMITÉ:		
Thorild Hexeberg	Ikke på valg	2013
Lerberg, leder		
Morten Moen	Ikke på valg	2014
Rita Nyborg	Ny	2015

ARBEIDSPANEN FOR PERIODEN MARS 2012 TIL FEBRUAR 2013

Formålsparagrafen til Blaker og Sørum Historielag:

§ 2. FORMÅL

Blaker og Sørum Historielag har som formål å

1. Arbeide for å ta vare på bygdas lokalhistorie
2. Arbeide for vern av bygdas kulturminner
3. Fremme interessen for bygdas gamle kultur og historie
4. Øke kunnskapen om bygdas gamle kultur og historie
5. Øke tilgjengeligheten av bygdas historiske verdier

Målsettingen søkes nådd gjennom:

1. Arbeide med å ta vare på arkivalia
2. Innsamling av kunnskap av lokalhistorisk verdi (eks. dialekt, fløtermiljø m.m.).
3. Påvirke planprosesser som berører bygda i tilfelle verneinteresser er truet.
4. Konkrete tiltak for synliggjøring av bygdas kulturminner, bevaring av truede kulturminner, restaurering av kulturminner og se til at eksisterende lokalhistoriske anlegg blir holdt i hevd.
5. Utgivelse av artikler med lokalhistorisk stoff.
6. Lokalhistoriske turer.

FØLGENDE ARBEIDSPAN BLE VEDTATT:

1. Sikre lokalhistorisk kunnskap ved intervjuer, vandringar og presentasjonar, ved organisering av rusleturer i bygda og ved temamøter gjennom året.
2. Følge med i forvaltningsprosesser i kommune og fylke for verning eller sikring av historiske verdier.
3. a) Fortsette restaurering og utvikle driften på Vølneberg i forhold til skolen og redskapssamlingen. Holde gammeldags skole for Sørum-skolenes 4. klassinger, og delta i fellesarrangementer med andre lag og foreningar.
b) Fortsette restaureringen og utvikle driften på Slora Mølle ved å oppruste bygningsmassen, møllemaskineri og andre tekniske installasjonar. Støtte opp om arrangementer og tiltak i regi av Slora Møllens Venner.
4. Holde medlemmene løpende orientert om arbeidet i historielaget gjennom oppdatert hjemmeside og Sørum-Speilet. Utforme informasjonsmaterieil om laget og forskjellige faglige temaer, digitalt og trykkt. Fortsette samarbeidet med interessenter innenfor konseptet "Opplev Sørum". Bistå med bygdebokarbeidet (bind 5 er under arbeid og utgis i 2013). Oppgradere og sette opp opplysningstavler langs stier og veier.
5. Organisere lokalhistoriske turer, alene eller i samarbeid med aktuelle lag og foreningar. I 2012 ønsker styret i sommerhalvåret å gjennomføre 3 rusleturer, 1 busstur og være med i de tradisjonelle samarbeidsarrangementene på Slora Mølle og Vølneberg gml. skole. I løpet av året vil vi også tilby noen åpne fagkvelder, hvor ulike temaer belyses. Det gode samarbeidet med mange organisasjonar, både i og utenfor bygda, vil bli videreført.
6. Styret skal i perioden utrede spørsmålet om en ungdomsavdeling. Innstilling og eventuelle lovforslag legges frem for årsmøtet 2013.

Styret håper arbeidsplanen vekker interesse blant lagets medlemmer, og at alle som har anledning vil delta aktivt i våre aktiviteter. Gjennomføringen av arbeidsplanen forutsetter mye og godt dugnadsarbeid, og alle er velkomne til å være med.

På www.sorum.historielag.no finnes en oversikt over kontaktpersoner for de faste aktivitetene, og styrets medlemmer. Ta kontakt med en av disse, hvis du har idéer, eller ønsker å bidra på et eller flere områder.

KELTISKE KORS

”Utenfor korets sydmer ligger det et gravmonument som består av en lang, smal, nesten flat stein som har dekket selve grava” er skrevet om Sørum kirke i den gamle bygdeboken for Sørum, bind 1, side 144.

Videre står det ”Den er ved hodegjerdet utstyrt med et enkelt ornament og har en opphøyd kant langs midten. I hver ende er reist et stort, gjennombrutt hjulkors av kleberstein. Hjulkorset hører til de eldste kristne gravminner her i landet, og kan ihvertfall sikkert føres tilbake til begynnelsen av 1100-årene, kanskje slutten av 1000-tallet”.

Gravmonumentet ved Sørum kirke.

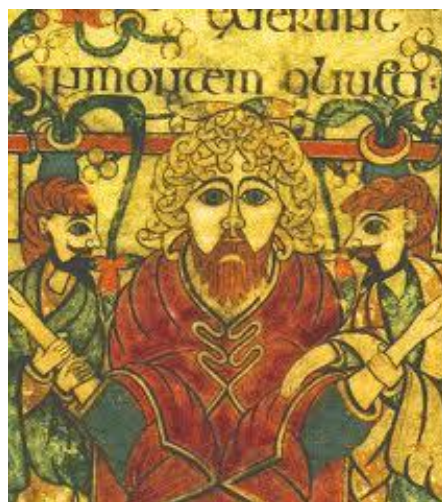
Vi befinner oss under takdryppet i det sydøstre hjørnet ved Sørum kirke. Der ligger en lang, smal, nesten flat stein med en utydelig forsiring ikke ulikt runer, omgitt av to keltiske kors i kleberstein. Man undres over hva dette symboliserer, og hvordan minnesmerket er kommet dit. Bygdeboken skriver videre: ”Steinene ble funnet spredt på kirkegården, og er for en del år siden satt sammen på sin nåværende plass. Her under korets takdrypp var lendmennesenes privilegerte gravplass”.

Sørum kirke har en lang historie som forsvinner inn i disen av vår tidligste skrevne historie. Kirken er reist ved et betydelig herresete på 1100-tallet. Enklere kirker har vært reist på Romerike tidligere, men Sørum kirke symboliserer makt og innflytelse. Her var Suderheimættens sete.

I disse tidlige tidene trengte kristendommen seg inn, og utfordret en sterk hedningetro. Den ville ikke lett slippe taket. Mange hadde reist i viking vest over havet med den gamle troen i århundredene før. De

hadde møtt kristendommen der de herjet, særlig på de skotske øyene og i Irland. Dublin fikk sterk norrøn innflytelse. Men religion, handel og politikk øvet innflytelse på begge folkegrupper. De som kom hjem, tok med seg mange inntrykk, også de religiøse. Og med dem fulgte både misjonærer og kirkebyggere med tiden.

De keltiske korsene kjenner man fra flere steder, og som kristenuttrykk står de sterkest i Irland. Her ble det allerede på 400-tallet etablert kristne sentre som over tid utviklet seg til klostre med meget høye kunstneriske og åndelige trosuttrykk.

Blant disse er ”The Book of Kells” et av de mest enestående manuskripter som bærer vidnesbyrd om den sterke påvirkning kristendommen fikk i billedkunsten. Boken

inneholder de fire evangelier med helsides illustrasjoner av Kristus, Jomfru Maria med barnet, og Evangelistene i fargesterk og fantasifull form i den keltiske tradisjon. Boken ble til før år 1000.

Blant dem som bygget opp under disse sterke kristne strømningene, var det ganske sikkert flere som reiste ut av Irland for å misjonere. Det er ikke urimelig å tro at noen av dem er kommet til Norge for å delta i kirkebygging og misjonering. Det er heller ikke urimelig å

tro at enkelte av dem kan ha kommet til Sørum sammen med kirkebyggerne fra St. Halvard-kirken i Oslo, den samme kirken som forsynte tridjungkirkene på Romerike med kalksten. Hva om minnesmerket ved kirkeveggen i Sørum er over en kirkebygger av

irsk hærkomst som omkom i en arbeidsulykke ved reising av de store murene?

For dem som har hatt gleden av å besøke Irland, som muligens også har besøkt klostresenteret Glendalough i the Wicklow Mountains, er landskapet betagende og naturskjønt. Her, som i mange andre steder i Irland, er det mange eksempler på keltiske høykors som i form ikke er veldig fjernt fra våre ved Sørums kirke.

En detalj som er spesiell ved Sørums kirke, er at korsets armer ikke bryter gjennom sirkelen som omgir dem. Det er et ekte solhjul på hver klebersten. Solhjulet var brukt av kelterne, men også av andre folkeslag før kristendommen tok over. Den katolske kirken har ofte vært pragmatisk i sin tilpasning og aksept av de gamle hedenske tradisjoner, og gitt dem et moderert uttrykk, som f.eks. å la korsets armer bryte sirkelen. Tradisjonen sier at Irlands skytshelgen St. Patrick nettopp kombinerte solhjulet med det kristne kors for lettere å få innflytelse over sine hedenske omgivelser.

Fra de mange steder i Irland der de gamle keltiske korsene er bevart, kjenner man også til inskripsjoner i runer. Solkorset er også kjent som hjulkors, Odins kors, etc. Symbolet gjenfinnes i mange kulturer og i fjerne tider. Kan solhjulene ved Sørums kirke skrive seg fra hedensk tid? Vi aner ikke, men besøk dere Sørums kirke så sett av litt tid til å fabulere.

Vi anbefaler ubetinget en ferietur til Irland der også studiene av keltiske kors og utsmykninger vil øke interessen for

gjensidigheten i våre to folks tradisjoner. Se på nettet: www.glendalough.ie og www.tcd.ie/Library/bookofkells

Dag Winding-Sørensen

ASBJØRNS PÅSKENØTTER – HVA VET DU OM SØRUM?

1. Hvem var Josef Amundsen?
2. Hvorfor arbeider historielaget for å få i stand en Asbjørnsen-sti i Frogner?
3. Når ble Rånåsfoss kraftstasjon bygget?
4. Hvor gammel er Sørums kirke?
5. Hva er bakgrunnen for Sørums kommunevåpen?
6. Hvor og når fikk Sørums sin første jernbanestasjon?
7. Når ble skolene på Vølneberg bygget?
8. Hvilke skolekretser har Sørums i dag?
9. Hva er Sørumbåten?
10. Hva heter lederen i Blaker og Sørums historielag?

Løsningen finner du annet sted i bladet...

GARDSKLOKKER ETTERLYSES

På årsmøtet i Blaker og Sørums historielag ble det fortalt at i enkelte bygder blir det ringt med gardsklokkene på bestemte dager. På Toten for eksempel ringes det i alle gardsklokker på pinseaften, mens de i Nes ringer på Olsok.

Det ble foreslått at vi burde få til noe sånt i Sørums også. Vi synes dette var en god idé som en bør følge opp. For å komme i gang vil vi i Sørums-Speilet forsøke å registrere hvilke gardsklokker som finnes i bygda vår. Vi ber derfor leserne våre å melde inn til redaksjonen opplysninger om de gardsklokkene dere vet om. De opplysningene vi trenger, er navnet på de gardene som har klokke, og navnet på eieren.

Lista over gardsklokker vil vi offentliggjøre i Sørums-Speilet. Hvis styret bestemmer seg for å følge opp saken, kan de bestemme hvilken dag det skal ringes på, og sende en henvendelse til dem som har gardsklokker med oppfordring til å ringe på et bestemt tidspunkt.

Asbjørn Langeland

ADOLF HOEL – EN BERØMT POLARFORSKER FØDT I SØRUM

Asbjørn Langeland fortsetter her sin serie om kjente personer med tilknytning til Sørurn.

For noen år siden leste jeg en artikkel i Aftenposten som gjorde meg nysgjerrig. Den var om polarforskeren Adolf Hoel og hadde tittelen "Norsk imperialist inn fra kulden". Artikkelen ble innledet med følgende ingress: "Geologen og polarforskeren Adolf Hoel sikret Norge både Svalbard og Dronning Maud land. Nå skal

han hentes frem fra historien. 60 år etter landssvik-oppgjøret får han sin biografi".

Et oppslag i Store norske leksikon (Norsk biografisk leksikon) gir følgende opplysninger om Adolf Hoel:

Født: 15. mai 1879. **Fødested:** Sørurn, Akershus.

Død: 19. februar 1964. **Dødssted:** Oslo.

Geolog, polarforsker og politiker.

Foreldre: Jernbanekonduktør Martin Olsen Hoel (1848–1914) og Anne Iversen (1851–1923).

Gift 25.12.1916 med sykegymnast Elisabeth Birgitte Fredrikke Thomson (23.3.1881–14.2.1964), datter av sogneprest Hakon Bertrand Thomson (1848–1929) og Fredrikke Møllerop Kyhn (1855–1925).

Adolf Hoel var altså født i Sørurn, og ved å søke litt mer fant jeg ut at han var født på Julton, men at foreldrene flyttet til Eidsberg, og at han vokste opp der. Faren, Martin Olsen Hoel var fra Toten, mens moren, Anne Iversdatter var av gammel sørurnsslekt. Jeg skriver litt om slekta til slutt i artikkelen.

En person med sterkt engasjement både faglig og politisk

I Store norske leksikon kan en lese følgende: «Hoel tok examen artium 1897 og begynte deretter å studere realfag ved universitetet i Kristiania, hvor han kom med i studentkretsen rundt den dynamiske geologen professor W. C. Brøgger. Brøgger mente at vitenskapsmenn måtte engasjere seg politisk og samfunnsmessig for å gi norsk grunnforskning et solid økonomisk fundament; hans sterke engasjement for Nansens polarekspedisjoner var ledd i en slik strategi.

Den sterke koblingen mellom politikk og vitenskap kom også til å prege Hoels virke. For Hoel var forskning et middel til å sikre norske nasjonale interesser i polarområdene. Han ble sterkt preget av de nasjonale følelsene som ble utløst av unionsstriden med Sverige og ikke minst av de norske polarheltene Nansen, Amundsen og Sverdrup

Etter å ha tatt cand.real.-eksamen i 1904 med glimrende resultat, var Hoel fra 1907 deltaker i og/eller leder av sommerekspedisjoner til Svalbard hvert år frem til 1926 (De norske Spitsbergen-ekspedisjonene). 1928 tok han initiativet til opprettelsen av Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser (NSIU) og ledet institusjonen frem til 1945. (NSIU ble omorganisert og fikk navnet Norsk Polarinstitutt 1948.) Hoel ivret sterkt for at Norge skulle skaffe seg kontroll over Svalbard, bl.a. gjennom privat og statlig ervervelse av landområder på øygruppen. Han var også sterkt medvirkende til at Dronning Maud Land i Antarktis ble norsk 1939.

I slutten av 1920-årene kastet Hoel seg inn i en hektisk aktivitet, sammen med bl.a. Gustav Smedal, for å sikre norsk kontroll over Øst-Grønland. Han initierte privat fangstvirksomhet og norske forskningsekspedisjoner til området. Grønlandsaktivismen ble koordinert gjennom NSIU og Norges Svalbard- og Ishavsråd, hvor både Hoel og Smedal var medlemmer. Aktiviteten resulterte i norsk okkupasjon av deler av Øst-Grønland 1931 og 1932, og den førte til at Norge ble stevnet for Den internasjonale domstol i Haag. Da saken kom opp, var Hoel medlem av den norske delegasjonen. Norge tapte saken 1933, og okkupasjonen ble hevet.»

Dårlig politisk skjønn

Hoels politiske engasjement førte ham inn i NS. Konsekvensen av dette ble både straffedom og ødelagt omdømme. Jeg fortsetter sitatet fra Store norske leksikon: «På grunn av sitt sterke engasjement i Grønlandssaken kom Hoel på kant med toneangivende norske politikere, bl.a. C. J. Hambro. Motsetningene ble ikke mindre av at Hoel 1933 ble medlem av Nasjonal Samling (NS), i håp om at partiet skulle hevde norske interesser i Arktis. Fra 1935 var han et nokså passivt medlem, men partitilknytningen gjorde at han under krigen ble universitetsrektor og samarbeidet med både okkupasjonsmakten og de norske NS-myndighetene.

I de første to krigsårene forsøkte Hoel og Smedal å styrke den norske polarpolitikken, bl.a. anmodet de Quisling om å opprette et departement for polarsaker. De foreslo også en kraftig opptrapping av den norske aktiviteten på Øst-Grønland. Motivet for disse initiativene var å sikre norske nasjonale interesser. At dette måtte skje i nær kontakt med NS-myndigheter og i samforståelse med okkupasjonsmyndighetene, synes ikke å ha lagt noen demper på aktiviteten. Dette ble ikke tatt opp under landssviksaken mot Hoel 1949. Han ble heller ikke bebreidet for at NS-myndighetene utnevnte ham til professor i polarlandenes geografi høsten 1940. Til tross for at landssvikdommen ikke reiste noen spørsmål om hans utnevning, nektet Kirke- og undervisningsdepartementet 1949 å godkjenne hans professorstatus på grunn av medlemskapet i NS.

Landssvikdommen på 18 måneders fengsel gjaldt derimot medlemskapet i NS og det forhold at han lot seg utnevne til prorektor og rektor ved Universitetet i Oslo, etter at den valgte rektor D. A. Seip var avsatt i 1941. Som øverste leder for universitetet forsøkte Hoel å skape mest mulig ro ved institusjonen gjennom samarbeid med dekanene, som også ønsket å holde universitetet gående, og med myndighetene. Dette provoserte de universitetsfolk (Aksjonsutvalget) som mente at universitetet aktivt måtte ta del i den daglige holdningskampen mot NS-myndighetene og tyskerne. Hoel lyktes ikke i å hindre at universitetet ble stengt høsten 1943, men han gjorde et betydelig arbeid for å hjelpe arresterte studenter. Han bidro også til å hindre en ytterliggående nazifisering av universitetet.

Hoels innsats på Svalbard og i polarområdene ble allerede i 1912 belønnet med Kongens

fortjenstmedalje i gull, 1938 ble han utnevnt til ridder av 1. klasse av St. Olavs Orden, og han hadde flere utenlandske ordener.

Etter krigen arbeidet Adolf Hoel i mange år med bokverket Svalbards historie, som ble utgitt i tre bind etter hans død. Han skrev også flere erindringsbøker.»

Så langt Store norske leksikon. Jeg vil ellers legge til at den første store Svalbardekspedisjonen som Adolf Hoel deltok på i 1907, var finansiert av fyrst Albert I av Monaco. Det bør også nevnes at Hoel ble fratatt sin St. Olavs Orden etter rettsoppgjøret i 1949.

Fra rettssaken i 1949

Professor Anders Bratholm skrev om landssviksaken mot Hoel i tidsskriftet Lov og rett nr. 8, 1998. Han skriver der at «Hoel var først uvillig til å påta seg oppdraget som prorektor, men han ble satt under sterkt press fra en rekke fremtredende professorer med klar nasjonal holdning. De fryktet – og med rette – at dersom Hoel ikke påtok seg vervet, ville andre med nazistiske holdninger – enkelte av dem meget forhatt – gjøre det til skade for Universitetet og landet.»

I følge det stenografiske referatet fra straffesaken ble dette bekreftet av Dekan ved Det medisinske fakultet, professor G. H. Monrad-Krohn da han var innkalt som vitne. Monrad-Krohn uttalte «Ved et fremstøt fra vår side fikk Hoel rektor-tittelen, og det har han absolutt ingen skyld i selv. Vi må takke Vår Herre, at vi fikk Hoel... Det som var Hoels ulykke er at han i dag sitter anklaget for å være NS. Det er jo vårt hell at de hadde en så anstendig mann å sette inn da.»

Bratholm skriver at det var en rekke andre velrenommerte professorer som kunne forklare at Hoel ble overtalt av gode nordmenn til å påta seg oppdraget som prorektor og senere rektor, og at han hele tiden motarbeidet tyskerne og Nasjonal Samling så godt det lot seg gjøre.

I Bratholms artikkel kommer det også fram opplysninger som viser at Hoels sviktende dømmekraft i viktige politiske spørsmål ødela mest for ham selv. Bratholm skriver: «Da krigen nærmet seg slutten, anmodet hjemmefrontens leder, høyesterettsjustitiarius Paal Berg, en professor ved Universitetet i Oslo om å gi Adolf Hoel et vink om å

nedlegge rektorvervet. Han ville da stå seg bedre ved rettsoppgjøret etter krigen. Professoren, som ikke kjente til Bergs stilling som hjemmefrontens leder, ga rådet videre. Men Hoel mente at han som rektor fremdeles hadde til oppgave å vareta de norske interessene, og fant at dette hensynet måtte gå foran egeninteressen.»

Jeg innledet denne artikkelen med en henvisning til et oppslag i Aftenposten i 2007, og jeg vil ta med litt av det som sto der.

«Ledende Svalbard-forsker

I år er det 100 år siden Hoel første gang kom til Svalbard, og i løpet av de følgende årene markerte han seg som vår ledende Svalbard-forsker. Han startet det som i dag er Norsk Polarinstitutt, og hans lobbyvirksomhet og kunnskaper var viktig da Norge sikret seg Svalbard og senere Dronning Maud land i Antarktis. Adolf Hoel var polarimperialist og bidro til at nye arealer ble underlagt Norge. Rundt århundreskiftet var det fremdeles store eierløse arealer i Arktis, og den sikreste form for posisjonering var å være til stede med geologer, meteorologer, landmålere.

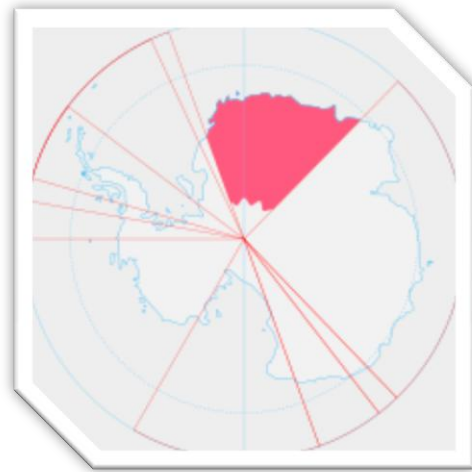
Han annekterte også kullfelt på Svalbard i sitt eget navn, og bidro aktivt i den prosessen som førte til opprettelsen av et statlig gruveselskap, dagens Store Norske.

Hoels blanding av forskning og politikk gjør ham enda mer interessant, sier historiker Einar-Arne Drivenes ved Universitetet i Tromsø. - Denne vitenskapsmannen, som senere ble nazist og dømt for landssvik, er aldri blitt løftet frem i offentlighetens lys. Det er åpenbart at Adolf Hoels rolle i norsk historie fortjener en nærmere faghistorisk analyse, sier Drivenes, som mener det er et misforhold mellom Hoels historiske rolle og hans ettermæle.

Nappet land fra Hitler

Hoels tilknytning og kontakter i Tyskland var også viktig i kappløpet om det som i dag heter Dronning Maud land i Antarktis. I all stillhet sendte Tyskland ut en vitenskapelig ekspedisjon med skipet "Schwabens", som skulle okkupere dette området som er syv ganger større enn Norge. Hoel fikk vite om ekspedisjonen og alarmerte statsminister Johan Nygaardsvold og utenriksminister Halvdan Koht. Utenriksdepartementet ba Hoel skaffe flere

opplysninger om norsk aktivitet i Antarktis, blant annet om vitenskapelig arbeid og hvalfangst.

Dronning Maud Land

Noen dager før "Schwabens" kom frem til iskanten, vedtok den norske regjering den 14. januar 1939 å okkupere atlanterhavskysten av Antarktis. Regjeringen ga området navnet Dronning Maud land. Tyskland kom ikke med noen formell protest. - Det er neppe tvil om at Hitler her ble påført sitt første nederlag i sin raskt fremadskridende okkupasjonspolitikk, samtidig som Tyskland satte fart i, og kanskje faktisk utløste den norske okkupasjon av Dronning Maud land, skriver advokat Paul Røer, som var Hoels testamentfullbyrder, i en kronikk i Aftenposten i 2005.

Stedsnavn på Svalbard

Mange av dem som deltok i kartlegging og geologiske undersøkelser på Svalbard, ga også navn til fjell, breer og andre steder. Adolf Hoels navn er knyttet til både Hoelfjellet og Hoelhalvøya sør for Magdalenafjorden. Også Hoelbreen på Dickson Land er oppkalt etter vitenskapsmannen, som var blant de første til å undersøke disse områdene. Hans kone, Elisabeth Birgitte Fredrikke, kalt Lisbet, har gitt navn til Lisbetelva og Lisbetdalen, begge på Sørkapp. Hoel sto sentralt i mineralkartleggingen, og gjorde mange interessante funn, blant annet av kull. Mineralet hoelitt er oppkalt etter ham. Han foretok også systematiske målinger av isbreer både i Norge og på Svalbard, og hans målinger brukes i dag av klimaforskere.»

Litt fra andre kilder

En finner artikler om Hoel i mange oppslagsverk, og jeg vil ta med et par sitater fra en artikkel om ham i

den første utgaven av Norsk biografisk leksikon (1934) skrevet av W. Werenskiold:

«Mens Hoel som voksen har vært et mønster på behersket sindighet, var han som gutt en villstyring.

- - -

Det er i og for sig et uhyre arbeide å lede så mange ekspedisjoner og dertil få bearbeidet og utgitt resultatene i en slik imponerende rekke bind; det verste er dog å få istand ferdene, og først og fremst å skaffe pengene. En mann med mindre pliktfølelse og energi ville gått trett for lenge siden. - - -

Personlig er Hoel en stillfarende mann, best liker han sig når han kan komme i virksomhet i marken i polarlandene, med telt og sovepose. Han kan da berette om de mange underlige folk han har truffet, og de merkelige situasjoner han har kommet opp i, med en saklig nøyaktighet som har en grotesk komisk virkning.»

Hoels virksomhet etter krigen

I 1950-åra arbeidet Hoel med sitt store bokverk Svalbards historie. Dette arbeidet utførte han på oppdrag for Norsk Polarinstitutt. Han var også på sine gamle dager engasjert i mange slags samfunns-spørsmål og deltok i den offentlige debatt. Jeg tar med et sitat fra et leserinnlegg han i 1956 hadde i bladet Farmand:

Herr redaktør.

Jeg bor på en gård i nærheten av Oslo. Bondens familie består av ham selv, hustru og en voksen sønn som arbeider på gården. Hertil kommer en gårdsgutt. I år ble familien overrasket med at fruen fikk skatt av en beregnet inntekt på 600. Den inntekt det her er tale om skulle hun angivelig ha oppebåret fordi hun kokte mat og serverte den for sin sønn og gårdsgutten samt holdt istand deres værelser. Det undrer meg om også husmødre som bor i byer får skatt på lignende måte på grunn av at de har voksne barn i huset, eller er det bare en skatt som gjelder bondekoner.

Adolf Hoel.

Gården som Adolf Hoel bodde på, var Dal i Nittedal som han kjøpte i 1934, og solgte til Olav Selvaag i 1957. Da han solgte gården, sikret han seg og kona rett til å bo i et eget hus på gården så lenge de levde. Kanskje det var hans røtter i en bondeslekt fra Romerike som fikk ham til å kjøpe gård i dette distriktet?

Adolf Hoels slekt i Sørums

I kirkeboka for Sørums finner en at Adolf Hoel ble døpt i Sørums kirke 13.07.1879. Han var såkalt uægte barn, og moren, Anne Iversdatter, bodde hos foreldrene sine på Julton i Sørums, mens faren, ungar og jernbaneformand Martin Olsen Hoel (fra Vestre Toten) bodde i Fredrikstad. Adolfs foreldre giftet seg imidlertid i Sørums kirke samme år, den 30. desember.

For å finne ut mer om Adolf Hoels morsslekt har jeg brukt Sørums bygdebok, bind 1. Der finner en Anne Iversdatter under Julton gnr. 20, bnr.1. Hun var datter av Iver Tallaksen (1815 – 1895) fra Søndre Skea og Anne Margrete Iversdatter (1827 – 1897) fra Ålgård. Iver Tallaksen og Anne Margrete Iversdatter flyttet til Julton i 1865 og fikk tinglyst skjøte på gården i 1875. Iver og Anne Margrete hadde flere barn, men både de og barna flyttet til Oslo i 1880-åra, og Julton ble solgt på auksjon i 1887.

Adolf Hoels bestefar, Iver Tallaksen, var sønn til Tallak Iversen som hadde overtatt Søndre Skea i 1796. Han var gift 2. gang 1811 med Kari Larsdatter Mellom Bingen, og hun var mor til Iver. Slekta til Iver Tallaksen hadde hatt Søndre Skea i mange generasjoner og den samme slekta sitter fortsatt på gården.

Kari Larsdatters slekt kom til Mellom Bingen rundt 1750, og gården var i slekta til 1870 da den daværende eieren og sønnen hans emigrerte til Amerika. Det går fram av bygdeboka at slektene både på Søndre Skea og Mellom Bingen var store slekter med mange forgreninger rundt om i Sørums.

Adolf Hoels bestemor på Julton, Anne Margrete Iversdatter Ålgård var i følge bygdeboka datter av Iver Jakobsen Ålgård (1797 – 1835) og hans kone fra 1. ekteskap, Anne Kristine Hansdatter Nordre Merli (1804 – 1831). Iver Jakobsens slekt kom til Ålgård i 1780, og det er den samme slekta som fortsatt eier gården. En kan her merke seg at slekta på Ålgård i utgangspunktet kommer fra Skea, og Adolf Hoels besteforeldre på Julton var i familie - midt mellom tre- og firemenninger.

De som ønsker å lese mer om Adolf Hoel, kan gjøre et søk på nettet. Der vil dere finne mange artikler og henvisninger – også til bøker om ham.

Asbjørn Langeland

STATENS HUSFLIDSSKOLE PÅ BLAKER SKANSE - FOR MANNLIGE FORMINGSLÆRERE

Liv Unni Bjørnstad forteller om den tiden hun arbeidet på Internatet i årene 1958 til 1960.

Foto: Hedda Jensen

Hvordan var det å være 15 år og arbeide på Blaker Skanse?

- Det var tre flotte år med hardt arbeid, men vi fant tid til å ha det moro også. Klokken sju om morgenen var vi i full sving, for gutta skulle ha frokost klokken

halv åtte. Jeg bodde ved Haugtun skole så arbeidsvegen var ikke lang. Jeg gikk, syklet eller tok sparken gjennom Jomfrubakkene, alt etter vær og føre, i de samme sporene som mormor hadde gått før meg.

På disse turene gjennom Jomfrubakkene traff jeg ofte på gårdskaren på Skansen, han Ole Tømte. Jeg glemmer ikke den fine sekken han bar på ryggen, den var av rødbrunt kalveskinn. Ole Tømte var morfar til Odd Roar Stenby, som mange i dag kjenner som bygdens store ressurs av kunnskap om hestehold og skyss-kjøring.

Arbeidet din mormor også på Skansen, hva het hun?

- Mormor het Margit Bjørnstad og hadde mange år i bryggerhuset på Internatet. Bygningen som i dag kalles Kommandanten, kalte vi

Internatet. Som småjente hendte det jeg var innom, og husker godt hvordan hun og Anna Haugli stelte med klær og sengetøy. Det meste var tungt arbeid. Da mormor sluttet, var det søsteren til Anna, Helga Olsen, som overtok.

Bryggerhuset lå i kjelleren under kjøkkenet i Internatet. Smieklærne ble vasket på egen vaskedag. Hvitvasken ble det satt av minst to dager til. Først ble alle klærne lagt i bløt i tre store, støpte kummer. Alt ble vasket med vaskebrett og kost. Deretter ble de kokt i den store, sorte, vedfyrte bryggepannen av jern. Det var gårdskaren på Skansen som hadde ansvaret med å hente ved. Selv med en bryggepanne var klesvask en stor arbeidsoperasjon på denne tiden. Så skulle alt skylles og vrides, det var et slit. Glade ble damene da bryggerhuset fikk en type vriderulle som de kunne sveive og mate klærne gjennom.

Sommerhalvåret bar de opp all vasken fra kjelleren i kleskorger av flettet materiale, og hang det til tørk på to lange tørkestativ av tre, med stålsnorer, som sto på vollene. Når alt var tørt skulle det strekkes, rulles, strykes og stelles. Jeg husker godt de tre krukkene på benken i bryggerhuset. En med forskjellige knapper, en med trådsneller, og en med hvite bendelbånd. Elevene hadde egne håndklær og eget sengetøy, men hvis noe hadde mangler ble det påsydd og ordnet med av flittige hender med knoker som en skogskar. Etter endt arbeidsdag på Skansen, vasket mormor gulvene på Blaker Samvirkeleg. Det var langt på kveld før kroppen fikk hvile.

Hva var dine arbeidsoppgaver på Blaker Skanse?

- Vi var fem på kjøkkenet, pluss kokka, og alle hjalp til der hvor det trengtes. Mitt hovedansvar var spisesalen. Den lå den gang på samme sted som i dag, men innredningen var annerledes. Sørveggen mot kjøkkenet hadde to luker i veggen, som ble brukt til anretningen. Nordveggen i spisesalen hadde doble dører ut til gangen, det tok seg godt ut. I spisesalen ble det dekket seks langbord til fire måltider pr. dag. På menyen var det variert og god kost. Det var 70 studenter på denne tiden, så når det var suppe og pannekaker til middag, ble to ovner i kjellerkjøkkenet også tatt i bruk. Det tar tid å steke 300 pannekaker! Da var den store steikepanna som sto på sokkel i kjelleren god å ha.

Etter vekten å dømme var tallerkenene den gangen av steingods. De var veldig tunge å traktere. Etter måltidene ble de stablet inn i kjøkkenheisen for oppvask i kjelleren. Alt ble lettere den dagen vi fikk oppvaskmaskin installert på kjøkkenet oppe. Hver fredag måtte jeg vaske dem med Ata og Salmiak for å få bort svarte striper i godset.

Til frokost var det norsk sikringskost; gul og brun ost, servelat, kalverull og spekepølse, egg og syltetøy. Melk og kaffe til drikke. Servelaten var rund, men kalverullen firkantet. Begge deler ble levert hermetisert i blikkesker. Jeg husker den gode lukten av spekepølsene som hang på krokar oppunder taket i kjølerommet. Brødet ble levert fra Samuelsen på Haga, eller fra Hauer på Sørumsand. Alle tørrvarene kom fra grossist Torgersen A/S i Oslo. Melkebilene leverte 50-liters spann med melk, tre til fire spann av gangen. Det var ei tung bær å få fraktet disse store spannene ned til kjølerommet i kjelleren, men det hendte vi fikk hjelp. Studentene smurte selv sin lunsj ved frokostbordet, og dekket brødsnivene til med skåla til kaffekoppen. Middagen var god og variert;

kjøttkaker, fisk, lapskaus, suppe og pannekaker, og grøt på lørdager. Poteter og grønnsaker ble levert av bønder i nabolaget. Tyttebær var fast tilbehør, og den hadde studentene selv plukket.

Var det husdyrhold knyttet til skoledriften?

- Ja, griser og en hest. Grisehuset lå utenfor vollene der hvor driftslederen på Skansen holder til i dag. I husenden mot øst var det stall, og over stallen var det høylager. Den gangen var det låvebru fra vollen og rett inn til høylageret. Hesten ble mest brukt av gårdskaren, som i min tid var Ivar Vestby. Han sæla på hesten når han skulle hente posten på posthuset som lå på nedsiden av kirken, eller når han skulle ned på stasjonen for å hente ankomne varer som lå i pakkhuset. Det var da det enda var stor trafikk av folk og gods på Kongsvingerbanen. Hesten så vi ofte på vollen når den gikk og beitet. Den var tjoret med flere meter kjetting til framfoten. Jeg kan enda høre lyden av hestens bevegelser når kjettingen raslet på marka.

I grisehuset var det fire binger med 8 til 10 griser som ble levert til slakt. Jeg kan ikke huske at vi slaktet på Skansen. Det var vi på kjøkkenet som hadde føringen av grisene. Det var helt naturlig, siden det var vi som håndterte alt kjøkkenavfallet fra matlagingen. Her gikk intet til spille! Jeg må ta med et eiendommelig syn jeg aldri glemmer. Noen ganger når vi kom for å gi grisene mat, satt rottene med lukkede øyne og solte seg i vinduskarmen mot sør! Vi måtte alltid hoie og sparke for at dette utøyet skulle forsvinne. Om vi forsømte oss her, kunne det hende det spratt en forfjamset rotte opp av fôrsekken og rett i vår favn. Det var ekkelt!

Var det bare gutter ved skolen, og hvordan bodde de?

- Det var 70 unge, mannlige studenter fra hele landet. Noen tok grunnkurs i smia og maskinverkstedet, men de fleste tok også lærerutdanningen i formingsfag. De bodde i Internatets andre etasje, i et større rom helt i nordenden i første etasje, og i Artilleribygningens tredje etasje. De som bodde i Artilleribygningen, måtte gå over til Internatet for toalettbesøk. Noen av studentene hadde med seg sin ektefelle, og leide privat bolig utenfor skoleområdet. Jeg vil gjerne nevne at disse konene var til god hjelp på kjøkkenet når det var ekstra mye å gjøre. I Internatets andre etasje var det et stort gjesterom i sørenden med plysjsalong og himmelseng. I nærheten

av dette rommet var det et lite utleierom de ansatte kunne benytte mot betaling. Resten av etasjen ble disponert av studentene. Toaletter og dusjer var i kjelleren. Der hadde de unge mennene også et stort omkleddingsrom, hvor det ofte hang svett treningstøy. Unnskyld uttrykket, men vi jentene kalte det gasskammeret! Vi var jo nødt til å vaske der også så klart, men det skal nevnes at denne duften rev godt i nesen.

Hva gjorde studentene i fritiden, og hvor oppholdt de seg? - I tillegg til musikk og sang, med eget kor, var mange av studentene glade i idrett, enten det var skigåing eller fotball, og Skansen Idrettslag var et godt, etablert lag. På kvelder og i helger var det godt å slappe av i peisestua. Peisestua lå rett over gangen for spisesalen. Denne stua hadde fine, doble dører fra samme gang som til spisesalen. Her var det fire salonger, i tillegg til andre bord og stoler, og et kabinett med radio. Og midt på veggen mot nord sto det en stor, flott peis. Det var ingen gjennomgang fra peisestua til studentrommet i nordenden. I denne stua var det hyggelig å ta i mot kjæresten sin. Det var flere av studentene som traff sin livsledsager fra lokalmiljøet under skoletiden på Blaker Skanse. Etter dette har det kommet barn og barnebarn, et godt bidrag til innbyggertallet i kommunen.

Vi hadde fire store arrangementer i året hvor kjøkkenet sto for maten. Et av dem var det kjente tønnestavrennet. Skansestudenter hadde også turnoppvisning på grasmatta foran Internatet. Det manglet heller ikke musikalske innslag til hverdag og fest.

Etter lange arbeidsdager på Skansen ble det vel liten tid til dine egne hobbyer? - Jeg var veldig glad i å spille teater og revy. Jeg hadde en rolle sammen med studentene i et skuespill på skolen. Mine arbeidsår på Blaker Skanse var rett før kommunesammenslåingen mellom Blaker og Sørums. Det var helt naturlig å være med når Blaker Ungdomslag satte opp revyen «OPP MED HUMØRET», under regi av Kjell Mobæk. Det var her brura (Blaker) og brurgommen (Sørums) ble forenet med stor humor på Blaker Samfunnshus.

Vera Braathen

Georg Brochmanns bok «Blaker, Skansen og Skolen», i ny og utvidet utgave ved Svein Sandnes, anbefales.

MER OM "NYE" SØRUM KOMMUNE 50 ÅR

Kommunestyrevalget i 1961 er temaet for den andre artikkelen om kommunesammenslåingen. Det var en utfordrende oppgave å få valglisterne samordnet med kandidater fra begge kommuner. På listene den gang ble yrkestittel og navn skrevet, men ikke alder. Kvinneandelen i 1961 var ca. 14%, i 2011 ca. 44%.

Valgstyret

På møte 4. juli 1961 på Huseby i Blaker ble ordfører Josef Amundsen, Blaker, valgt til formann i valgstyret, og nestformann ble lensmann Einar Gjetrang. 33 herredsstyrerepresentanter skal velges ved **kommunestyrevalget mandag 25. september 1961.** Stemmegiving skal foregå på de steder hvor det før er holdt stemmegiving i de to kommuner. Stemmetiden ble fastsatt fra kl. 10.00 til kl. 20.00.

Stemmestyrene på de respektive stemmesteder ble:

- **Sørumsand:** Olaf Hellerud, formann, Ludvig Heggelund, Tor Erling Hansen, Kåre Nafstad. Varamann: Harry Evjen
- **Fosserud:** Helge Gundersen, formann, Turid Lundby, Ivar Burås. Varamann: Einar Hansen
- **Sørums krets:** Alfred Torp, formann, Einar Sørensen, Rolf Rønsen. Varamann: Arne Helgestad
- **Vølneberg:** Magnus Dahl, formann, Arne Beckensten, Alf Hermansen. Varam.: Harry Frantsen
- **Vesterskaun:** Kåre M. Ormstad, formann, William Bjørnvold, Trygve Leirud, Varamann: Ole Svenke
- **Frogner:** Sofus Larsen, formann, Botolf Dræge, Astrid Helgåsen. Varamann: Alfred Berger
- **Huseby:** Georg Hermann, formann, Godtfred Olsen, Odd Reidar Foss, Borghild Bakken. Varamann: Hanna Hellerud
- **Fjuk:** Kaare Hogseth, formann, Gunnar Simensen, Olaf Løkka. Varamann: Sven Andresen
- **Mork:** Johan Nygaard, formann, Jens Delerud, Gudmund Thoreid. Varamann: Halvor Jørdahl
- **Fossum:** Oddmund Stortrøen, formann, Ole Hamre, Lars Stykkes.
- **Rånåsfoss:** Olav Aannestad, formann, Erling Kristiansen, Arne Eid. Varamann: Ivar Sæther

Kunngjøringer i forbindelse med valget gjøres i Akershus Arbeiderblad, Indre Akershus Blad,

Raumnes og Romerike, og på samtlige stemmesteder. Manntallet legges ut i kommunelokalet i Sørumsand skole, Fosserud skole, Sørums skole, Vølneberg skole, Vesterskaun skole, Frogner skole, og hos manntallsføreren i Sørums (lensmann Einar Gjetrang). Videre på kommunelokalet i Blaker, Fjuk skole, Mork skole, Fossum skole og Festivitetslokalet på Rånåsfoss.

Godkjennelse av valglister

6. september 1961 har valgstyret i den nye Sørums kommune v/Josef Amundsen godkjent listeforslagene fra følgende partier: Det norske arbeiderparti, Høire, Kristelig folkeparti, Senterpartiet, Venstre. De fullstendige listeforslag ble slått opp på samtlige stemmesteder, og innrykket i avisene.

DET NORSKE ARBEIDERPARTI (Sørums og Blaker Arbeiderpartier)

Tillitsmann for forslagstillere: Ivar Fossberg, Blaker, varamann Henrik Hellerud, Sørumsand

Forslagstillere: Ivar Fossberg, Henrik Hellerud, Algot Feby, Ingrid Feby, Jon Rønning, Grete Rønning, Kåre Bjørklund, Ole Madsen, Randi Bjørklund, Henny Hellerud, Ester Foss, Astrid Ingjerd, Edel Nicolaysen, John Foss, Håvar Bråthen, Godtfred Olsen, Johan Bergerud, Anne Bergerud, Olav Bakken, Ingrid Fossberg, Karl Haugli.

Valgliste:

1. Pensjonist Josef Amundsen, Blaker
2. Snekkermester Olaf Hellerud, Sørumsand
3. Byggmester Sofus Larsen, Frogner
4. Journalist Jon Rønning, Sørums
5. Montørformann Olav Aannestad, Rånåsfoss
6. Lærerinne Turid Lundby, Sørumsand
7. Byggmester Einar Hansen, Sørums
8. Rektor Georg Hermann, Blaker
9. Byggmester Harry Frantsen, Lindeberg
10. Husmor Borghild Bakken, Blaker
11. Lagerekspeditor Harry Evjen, Sørumsand
12. Høvelkjører Nils Røseth, Sørums
13. Provisjonskjører Harald Tomter, Frogner
14. Spesialarbeider Odd Olsen, Blaker
15. Snekkermester Helge Gundersen, Sørums
16. Reparatør Erling Kristiansen, Rånåsfoss
17. Løytnant Ivar Feby, Sørums
18. Vaktmester Ivar Burås, Sørumsand

19. Snekker Alf Høglund, Lindeberg
20. Linjehåndverker Godtfred Olsen, Blaker
21. Redaksjonssekr. Tor Erling Hansen, Sørumsand
22. Linjehåndverker Johan Bergerud, Blaker
23. Snekker Ingolf Hasle, Frogner
24. Snekker Rolf Nicolaysen, Sørumsand
25. Maskinsnekker Ole Hamre, Sørumsand
26. Småbruker Erling Ridsvold, Rånåsfoss
27. Småbruker Johan Nygaard, Kvevli
28. Snekker Helge Eriksen, Rånåsfoss
29. Kontorsjef Arne Helgestad, Frogner
30. Husmor Jorunn Aamodt, Sørum
31. Dreier Einar Hauge, Sørumsand
32. Skogsarbeider Jens Delerud, Mork
33. Vaktmester Karl Håkonsen, Sørum
34. Husmor Ragna Langeland, Blaker
35. Laborant Jon Nordlie, Frogner
36. Maler Arne Ingjer, Sørumsand
37. Vegarbeider Gunnar Simensen, Blaker
38. Sjøfører Oddvar Bjerke, Frogner

4 kandidater var kumulert.

SENTERPARTIET

Tillitsmann for forslagstillere: Magnus Dahl, Sørum, varamann Gunnar Sann, Blaker.

Forslagstillere: Blaker og Sørum Senterpartier v/Magnus Dahl, Magda Foss, Svein Tveit, Per Aaby, Gunnar Sann, Gudmund Thoreid, Borger Løkka, Ole Svenke, Kåre M. Ormstad, Kåre Nafstad, Astrid Jødahl, Ragnhild Evensen, Jofrid Torkildsen, Borghild Økern, Kr. Svardal, Bjørg Dahl.

Valgliste:

1. Ordfører Alfred Torp, Sørum
2. Forpakter Kåre Hogseth, Blaker
3. Gårdbr. Botolf Dræge, Frogner
4. Lærer Torgeir Holden, Blaker
5. Sekretær Ole Svenke, Frogner
6. Gartner Jens Jødahl, Kvevli
7. Gårdbr. Kåre Nafstad, Sørumsand
8. Gårdbr. Oddmund Stortrøen, Sørumsand
9. Husmor Gerd Hovind, Sørum
10. Husmor Asora Eid, Blaker
11. Småbr. Olav Blystad, Rånåsfoss
12. Gårdbr. Lars Stykket, Sørumsand
13. Ekspeditør Knut Smedstad, Sørum
14. Småbr. Borger Løkka, Blaker
15. Småbr. Halvor Sæther, Frogner
16. Gårdbr. Lars O. Hoel, Mork

17. Gårdbr. Kjell Randy, Sørum
18. Småbr. Olaf Johnsen, Rånåsfoss
19. Kjøpmann Magnus Dahl, Sørum
20. Gårdbr. Gudmund Thoreid, Blaker
21. Gårdbr. Kåre M. Ormstad, Sørum
22. Gårdbr. Alfred Berger, Frogner
23. Gårdbr. Holm Jødahl, Blaker
24. Gårdbr. Ivar Johansen, Sørum
25. Konsulent Christian Kveseth, Sørum
26. Gårdbr. Sven Andresen, Blaker
27. Husmor Martha Børke, Frogner
28. Gårdbr. Arve Rognerud, Kløfta
29. Musikkøitnant Trygve Nafstad, Sørumsand
30. Gårdbr. Gudmund Foss, Blaker
31. Gårdbr. Willian Bjørnvold, Sørum
32. Sjøfører Reidar Olstad, Mork
33. Gårdbr. Karsten Svarstad, Sørum
34. Bestyrer Olaf Furulund, Sørum
35. Forpakter Stener Cook, Kvevli
36. Snekker Thorvald Eid, Sørum
37. Husmor Inger Opheim, Blaker
38. Gårdbr. Svein Tveit, Kløfta
39. Gårdbr. Asbjørn Eid, Blaker
40. Agronom Per Aaby, Sørum
41. Gårdbr. Axel Orderud, Sørumsand
42. Sjøfører Jon Ole Holter, Sørumsand
43. Bestyrer Ivar Smedsrud, Blaker

Ingen kumulerte.

KRISTELIG FOLKEPARTI

Tillitsmann for forslagstillere: I. B. Dyrseth, Blaker

Forslagstillere: Blaker og Sørum lag av Kristelig Folkeparti v/I.B.Dyrseth, Olaf Løkka, Aslak Fagermoen, Karsten Jensrud, Ragnhild Krogh, Odd Tunskaug, Ivar Berg, Ole Kampen, Hans Stenslet, Karin Haug, Leiv Ligaard og Leif Rønsen.

Valgliste:

1. Sekretær Hans Stenslet, Frogner
2. Gårdbruker Olaf Løkka, Blaker
3. Fullmektig Rolf Rønsen, Sørumsand
4. Gårdbruker Jens Johansen, Sørum
5. Gårdbr. Aslak Fagermoen, Blaker
6. Økonomileder Kai Sveistrup Andresen, Sørumsand
7. Husmor Karin Haug, Frogner
8. Ekspeditør Hilmar Bjørge, Blaker
9. Skolestyrer Svein Hauge Johannessen, Sørum
10. Husmor Margot Dyrseth, Blaker
11. Sousjef Leif Rønsen, Sørumsand

12. Fullmektig Bjarne Granerud, Frogner
13. Gårdbruker Karsten Jensrud, Blaker
14. Gårdbruker Gunnar Pedersen, Sørum
15. Distriktsjordmor Ruth Hammer, Blaker
16. Meieribestyrer Ivar Berg, Sørumsand
17. Snekker Rolf Nordrum, Frogner
18. Byggmester Martin Huserbråten, Blaker
19. Gårdbruker Ole Kampen, Sørum
20. Tannlege Karl Fonnelop, Sørumsand
21. Gårdbruker Åge Thoreid, Blaker
22. Husmor Ingrid Ligård, Sørum
23. Maskinsnekker Birger Skrøver, Frogner
24. Kirketjener Ivar Øieren, Blaker
25. Verkstedarbeider Oskar Solheim, Sørumsand
26. Småbruker Alf Krogh, Blaker
27. Husmor Lise Mjønerud, Sørum
28. Telefonstyrer Gunnar Fagermoen, Sørumsand
29. Forretningsdrivende Ågot Ullerud, Blaker
30. Husmor Grace Yggeseth, Sørumsand
31. Kjøpmann Karl Eie, Sørumsand
32. Småbruker Karl Nyhus, Blaker
33. Montør Olaf Ausen, Frogner
34. Kontordame Ragnhild Steen, Sørumsand
35. Småbruker Oskar Olstad, Blaker

3 kandidater var kumulert.

HØIRE

Tillitsmann for forslagstillere: Erik Bassøe, Sørum

Forslagstillere: Sørum Høire v/Erik Bassøe, Odd Wølner, Ludvig Heggelund, Harald Slemdal, Erna Askvig, Erik Blakstad, Gerd Elster Jenssen

Valgliste:

1. Kontorsjef Ludvig Heggelund
2. Kommandørkaptein Odd P. Halvorsen
3. Gårdbruker Terje Askvig
4. Husmor Esther Fjuk
5. Gartner Erik Bassøe
6. Jernbanefullmektig Edgar Berger
7. Husmor Gerd Elster Jenssen
8. Meieribestyrer Olav Skiftun
9. Konsulent Harald Slemdal
10. Gårdbruker Kjell Thorseng
11. Avdelingsbestyrer Ivar Flatla
12. Husmor Jenny Blakstad
13. Kaptein Finn Strengelsrud
14. Bestyrer Arnold Fjeldbo
15. Gårdbruker Olaf Svarstad
16. Husmor Astrid Gjetrang

17. Sekretær Harald Hertsenberg
18. Husmor Elsa Toverud
19. Kassererske Else Bassøe
20. Hovedbokholder Ivar Ousgaard
21. Husmor Astrid Diesen
22. Salgsrepresentant Arne Stensrud
23. Husmor Unni Ødmansson
24. Ingeniør Hans Jacob Finsen
25. Politikonstabel Eivind Kopperud

9 kandidater var kumulert.

VENSTRE

Tillitsmann for forslagstillere: D. Roti, Rånåsfoss

Forslagstillere: Sørum Venstrelag v/D. Roti, T. Leirud, Jakob Egner, Solveig Roll-Hansen, Odd Reidar Foss

Valgliste:

1. Skolestyrer Odd Reidar Foss, Blaker
2. Husmor fru Solveig Roll-Hansen, Sørumsand
3. Skogeier Jakob Egner, Sørum
4. Gårdbruker Trygve Leirud, Frogner
5. Bokholder Brede Hagen, Blaker
6. Skreddermester Adolf Gulbrandsen, Sørumsand
7. Sivilingeniør Kjell Dahle, Rånåsfoss
8. Husmor fru Solveig Asbjørnsen, Sørum
9. Tekniker Erik Staurseth, Blaker
10. Bilmekaniker Kaare Asbjørnsen, Sørum
11. Husmor fru Mary Roti, Rånåsfoss
12. Småbruker Botolv Magnusen, Frogner
13. Lærer Ingvard Sundsbø, Mork
14. Oppsynsmann Michael Oterholt, Rånåsfoss
15. Pensjonist Hjalmar Ausen, Frogner
16. Poståpner Even Bråthen, Blaker
17. Faglærer Schelderup Fikke, Blaker
18. Sivilingeniør Ditlef Roti, Rånåsfoss

16 kandidater var kumulert.

Valgresultat og konstituering av nytt kommunestyre

Fra protokoll i Sørum kommunes arkiv

År 1961, den 5. oktober, holdt kommunestyret i den nye Sørum kommune konstituerende møte i kommunelokalet Nordli i Sørum.

Møtet var innkalt av fylkesmannen i Oslo og Akershus i medhold av kongelig resolusjon av 16. juni 1961,

punkt 4, om at sammenslutningen av Blaker og Sørum kommuner til en herredskommune skulle gjennomføres fra 1. januar 1962. Møtet ble ledet av Olav Grove, konstituert fylkesmann for Trygve Lie.

Følgende brev fra fylkesmannen til valgstyrets formann, datert 29. september 1961 ble referert: "Kommunevalget 25. september 1961.

Deres ekspedisjon av 28.ds.

En har ikke noe særlig å merke til den mottatte utskrift av valgboken for Sørum valgstyre"

Ved kommunevalget den 25. september ble følgende valgt til medlemmer av det nye kommunestyret for 1962-63:

Fra Arbeiderpartiet: Josef Amundsen, Olaf Hellerud, Sofus Larsen, Jon Rønning, Olav Aannestad, Erling Kristiansen, Georg Hermann, Helge Gundersen, Nils Røseth, Ivar Burås, Tor Erling Hansen, Johan Nygaard, Harry Evjen, Godtfred Olsen, Rolf Nicolaysen, Turid Lundby, Johan Bergerud, Ingolf Hasle.

Fra Senterpartiet: Alfred Torp, Kaare Hogseth, Kåre M. Ormstad, Magnus Dahl, Christian Kveseth, Alfred Berger, Kjell Randby, Oddmund Stortøen, Gerd Hovind, William Bjørnvold, Ole Svenke.

Fra Høyre: Ludvig Heggelund.

Fra Kristelig folkeparti: Hans Stenslet, Rolf Rønsen.

Fra Venstre: Jakob Egner.

Samtlige representanter møtte.

Sak 1: Valg av formannskap for 1962-63:

Representanten Kåre M. Ormstad fremsatte på vegne av Senterpartiet krav om at formannskapsvalget skulle fremmes som flertallsvalg. Resultatet ble:

Fra Arbeiderpartiet: Josef Amundsen, Olaf Hellerud, Sofus Larsen, Jon Rønning, Olav Aannestad

Fra Senterpartiet: Alfred Torp, Kaare Hogseth, Alfred Berger.

Fra Kristelig folkeparti & Høyre: Hans Stenslet

Varamenn:

Fra Arbeiderpartiet: Nils Røseth, Turid Lundby, Godtfred Olsen, Helge Gundersen, Erling Kristainsen, Ingolf Hasle, Tor Erling Hansen

Fra Senterpartiet: Oddmund Stortrøen, Kåre M. Ormstad, Ole Svenke, Magnus Dahl, Chr. Kveseth, Kjell Randby.

Fra Kristelig folkeparti & Høyre: Rolf Rønsen, Ludvig Heggelund.

Sak 2: Valg av ordfører for 1962-63

Representanten Kåre M. Ormstad foreslo Alfred Torp, mens representanten Sofus Larsen foreslo Josef Amundsen. Ved skriftlig votering ble **Josef Amundsen** valgt med 18 stemmer. Alfred Torp hadde 15 stemmer.

Sak 3: Valg av varaordfører for 1962-63

Representanten Kåre M. Ormstad foreslo Alfred Torp, mens representanten Sofus Larsen foreslo Olaf Hellerud. Ved skriftlig votering ble **Olaf Hellerud** valgt med 18 stemmer. Alfred Torp hadde 15 stemmer.

Protokollen ble opplest. Det fremkom ingen bemerkninger. Olav Grove signerte protokollen som lest. Den nyvalgte ordføreren overtok deretter ledelsen av møtet.

Sak 4: Oppnevning av valgkomité

Til valgkomité ble enstemmig oppnevnt: Josef Amundsen, formann, Olaf Hellerud, Alfred Torp, Kaare Hogseth, Hans Stenslet og Jakob Egner.

Sak 5: Fastsettelse av skatteprosent og reduksjonstabell for 1962

Følgende skattelegging ble enstemmig vedtatt:

1. 4 pr. 1000 på formue
2. 16,5 % på inntekt etter tabell 4. Eiendomsskatt ilignes ikke.

Samtlige representanter signerte protokollen.

---

*I senere artikler om kommunesammenslåingen kommer tilstandsrapporter for Blaker og Sørum, og aktuelt revystoff fra 1958 -1961. **Lillian Mobæk***

Lillian Mobæk er nå redaktør av Sørum-Speilet

Vi er svært glade for at Lillian Mobæk har sagt seg villig til å ta redaktøransvaret for Sørum-Speilet. Hun har vært med i redaksjonskomiteén siden nr. 3/2011, og står bak den nye layouten med bilder og farger. Hun har også hatt ansvaret for produksjonen av bladet samtidig som hun har levert mye av stoffet. Redaktøren har med seg en komité på tre medlemmer: Vera Braathen, Asbjørn Langeland og Dag Winding-Sørensen.

Vi takker Lillian og hennes medarbeidere for den flotte jobben de gjør med Sørum-Speilet, og gleder oss til dette og kommende nummer av bladet.

Styret i Blaker og Sørum Historielag

OM SØRUM-SPEILET

Redaksjon:

Lillian Mobæk, redaktør

Telefon 95 22 31 06, epost lilmobe@online.no

Asbjørn Langeland

Telefon 63 82 00 85, epost asb-lang@online.no

Dag Winding-Sørensen

Telefon 63 82 73 56, epost ivwind@online.no

Vera Braathen

Telefon 63 82 86 10, epost verab@online.no

Sørum-Speilet utgis med 5 nummer pr. år.
Publiseringsplanen for 2012:

Nr.	Stoff-frist	Utgis ca.
1	20. januar	15. februar
2	2. mars	28. mars
3	18. mai	Før St. Hans
4	31. august	26. september
5	9. november	7. desember

Stoff til bladet:

Bes sendt pr. epost til redaksjonen, evt. pr. post til Blaker og Sørum Historielag, Postboks 72, 1921 SØRUMSAND.

Utforming: Lillian Mobæk

Trykk: Trykksakleverandøren AS

Opplag: 550

RETTELSE

I forrige nummer, under bildet av Sørum kommunestyre for 1962-63, er det beklageligvis skrevet feil parti for Kaare Hogseth og Magnus Dahl. Begge tilhørte **Senterpartiet**, ikke Arbeiderpartiet.

Har du gamle håndarbeider?

Hvis du har gamle håndarbeider som det kunne være interessant å skrive om i Sørum-Speilet, ta kontakt med en av oss i redaksjonen.

Send oss din epost-adresse

Blaker og Sørum Historielag oppfordrer alle medlemmer til å sende inn sin epost-adresse til ivwind@online.no.

Slektsforskning

Kontakt Gro Langeland, epost gro.lang@online.no, mobil 905 36 588, eller Lillian Mobæk, hvis du ønsker kurs. Hittil har svært få meldt sin interesse. Se ellers DIS Nedre Romerike på www.disnorge.no under Lagene > Oslo/Akershus > Møteoversikt.

SVAR PÅ ASBJØRNS PÅSKENØTTER:

1. Josef Amundsen ble valgt til den første ordføreren i «nye» Sørum kommune fra 1962. Tidligere var han ordfører i Blaker.
2. P. Chr. Asbjørnsen, som var huslærer på Børke i Frogner i 1834, har i fortellingen «Huldreætt» fortalt om en tur fra Børke over Heksebergfjellet til Fjeldstad i Gjerdrum. Historielaget vil hedre Asbjørnsens minne ved å kalle opp en tursti i det samme området etter ham.
3. Kraftstasjonen på Rånåsfoss ble bygget i perioden 1917 – 1922.
4. Man vet ikke nøyaktig alder på Sørum kirke, men man antar at den er ca. 850 år gammel.
5. Sørums kommunevåpen er en kopi av slektsvåpenet til Sudrheimsætta som var en adelsslekt i middelalderen, og som opprinnelig hadde Sudrheim (nå Sørum) som sin setegård.
6. Den første jernbanestasjonen i Sørum var Frogner stasjon, som ble tatt i bruk ved jernbanens åpning i 1854.
7. Vølneberg gamle skole som historielaget eier nå, ble bygget i 1863. Den nye skolen på Vølneberg ble bygget i 1923.
8. Sørum har i dag disse skolekretsene: Fjuk, Haugtun, Sørumsand, Sørum, Vesterskaun og Frogner. I tillegg har kommunen to ungdomsskoler, Bingsfoss og Melvold, og Skåningsrud spesialscole.
9. Sørumbåten ble funnet i Glomma ved Hammeren i 1993. Det er en stokkebåt som er mer enn 2100 år gammel, og er den eldste båten som er funnet i Norge.
10. Lederen i Blaker og Sørum historielag heter Dag Winding-Sørensen.

AKTIVITETSKALENDEREN

Her vises aktiviteter i Blaker og Sørum Historielags egen regi, og samarbeid med andre arrangører.

Følg med på www.sorum.historielag.no

Med forbehold om evt. feil og endringer.

- ✚ **Torsdag 12. april 2012 kl. 18.30 på Fjuk skole:**
Årsmøte Slora Mølles Venner. Innkalling med årsmøtepapirer sendes ut på forhånd. Det er anledning for ikke-medlemmer til å melde seg inn på årsmøtet. Vi håper å sikre foredragsholder fra Norsk Teknisk Museum eller Landbruksmuseet. Det blir forhåndsannonsering.
- ✚ **Uke 16:** Dugnadskveldene på Slora Mølle starter i uke 16, og vi inviterer til innsats hver uke etter dette. Vi åpner dørene kl. 18.00. Husk at det er også kaffeservering og sosialt samvær!
- ✚ **Søndag 29. april 2012** arrangeres i samarbeid med Frogner IL orienteringsgruppe "Finn fram-dagen" som åpning på orienteringssesongen 2012. Start fra idrettsplassen på Frogner fra kl. 10.00-15.00. Historielaget vil orientere om Asbjørnsen-tradisjonen og prosjektet "Asbjørnsen-stien".
- ✚ **21.- 26. mai 2012** arrangeres Gammeldags Skole på Vølneberg for alle 4. klasser i Sørum i samarbeid mellom skolene, Vølneberg Vevring, gårdbrukere og Blaker og Sørum Historielag. Aktivitetene er tradisjonelle.
- ✚ **Søndag 3. juni 2012** arrangeres "Slora Mølles Dag" på Slora Mølle. På programmet står det litt mer enn i fjor, og det er ikke lite! Og musikk blir det. Store fremskritt er gjort siden forrige "Åpen Dag". Nå har også Sparebank-stiftelsen gitt Slora Mølle et betydelig bidrag til istandsetting av vannrøret. Dagen er åpen for alle, og de som ikke er medlemmer av Slora Mølles Venner tidligere, kan melde seg inn da.
- ✚ **23. juni - St.Hans** feires både på Vølneberg og på Slora Mølle.
- ✚ **23.- 24. juni - Blakerdagene** - Slora Mølle er åpen søndag 24. juni.
- ✚ **Olsok** feires på Vølneberg i samarbeid med Sørum Bygdekvinneklubb også i år.

Foreløpig er ikke annet av sommerens program for Vølneberg gamle skole fastsatt enda. Men det blir annonsert i tide.

- ✚ **Opplev Sørum-arrangementer** - Slora Mølle har åpent de dagene "Opplev Sørum" arrangeres. Ventelig er det helgene 16-17/6, 30/6-1/7, 11-12/7, og 25-26/8.
- ✚ **EightAmcarClub** holder bilutstilling og verksteder og Hall-of-Fame åpent alle helger fra 2-3/6 til 29-30/9. For detaljer se www.opplevsorum.no
- ✚ **Urskog-Hølandsbanen** begynner sommer-sesongen søndag 10. juni 2012 kl 11.00- 15.00. Kjører alle søndager til og med søndag 9/9. For detaljer se www.opplevsorum.no

HISTORIELAGETS TURPROGRAM FOR SOMMEREN 2012

- ✚ **Torsdag 31. mai, kl. 18:00**
Hærfangen/Hærfangkjerka, leder Albert Hovind. **OBS! Oppmøte ved Bingsfoss ungdomsskole, ikke Kvevli som før annonsert, grunnet reparasjon av en av skogsbilveiene.** Vi kjører samlet om Fetsund, mot Gansdalen og riksveg 169 mot Løken. Tar videre ned skogsbilveg ved Skjatvet, og kjører til enden av vegen hvor det heter Droplene. Har nå ca. 45 minutters gange frem til Kjerka. Vi kommer fram til en høyde og ser rett ned i en fjellskråning på 50-60 meters høyde. Her har det en gang i tiden gått et stort ras, hvor store steinblokker har dannet hulrom og ganger, pluss selve spiret som er en stein-blokk på en 10-15 m, som skråner oppover og ender i en spiss. Ellers vil vi ha en flott utsikt mot Ringkollen og Slorene, som er en myrstreking mellom Østre Jahrsjøen og Slordammen.
- ✚ **Torsdag 9. august, kl. 18:00**
Ausefjellet/Farshatten, leder Haakon Sandbraaten. Fremmøte ved transformatorstasjonen, Tretjerndalsvegen.
- ✚ **Torsdag 16. august, kl. 18:00**
Egneråsen/Jultonåsen, leder Jan Ole Dahl, Fyhri Jaktlag. Fremmøte på Vølneberg skole.
- ✚ **Lørdag 8. september, kl. 11:00**
Kjenn din bygd-tur, leder Aage Kleven
Fremmøte ved biblioteket på Sørumsand.

HISTORIELAGETS BOKTILBUD

Med reduserte priser inntil videre

Glomma gjennom Sørumselva – livet langs elva

Utarbeidet av et utvalg i Blaker og Sørumselva historielag. Redaktør: Berit Leikhammer. Innbundet, 252 sider i stort format.

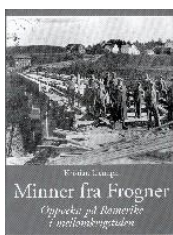
Blaker og Sørumselva historielag, 2009.
Ordinær pris kr. 450,- **Nå kr. 300,-**

Sørumselva under okkupasjonen 1940-45

Utarbeidet av Okkupasjonshistorisk utvalg i Blaker og Sørumselva historielag. Redaktør: Svein Sandnes. Bilderredaktør: Anders Henriksen

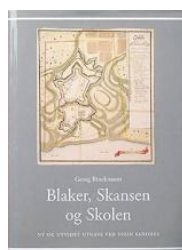
Innbundet, 237 sider. Blaker og Sørumselva historielag, 2000. Ordinær pris kr. 300,- **Nå kr. 150,-**

Minner fra Frogner – oppvekst på Romerike i mellomkrigstida

Av Kristian Lieungh. Forord og tilrettelegging ved Svein Sandnes. Bilderredaktør: Anders Henriksen.

Innbundet, 280 sider. Blaker og Sørumselva historielag, 2002. Ordinær pris kr. 300,- **Nå kr. 150,-**

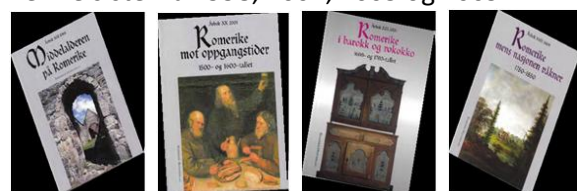

Blaker, Skansen og Skolen

Av Georg Brochmann. Ny og utvidet utgave ved Svein Sandnes. Bilderredaktør: Anders Henriksen
Innbundet, 207 sider. Blaker og Sørumselva historielag, 2004. Ordinær pris: kr. 375,- **Nå kr. 150,-**

Årbøker fra Romerike Historielag

De fire siste fra 1998, 2001, 2005 og 2009

Ordinær pris kr 300,- pr. stk. **Nå kr. 150,- pr. stk.**

Sørumselva bygdebøker – til ordinære priser

Bind 1: Lørenfallet, Vølneberg og Fosserud kretser

Bind 2: Midtbygda

Bind 3: Sanden – Sørumsand

Bind 4: Vesterskaun, sørøstre del av Frogner

Bygdebøkene omhandler bosettings- og næringshistorie for de forskjellige deler av bygda. Redaktør er Jan Erik Horgen, og bilderredaktør er Anders Henriksen. Etter planen skal det utgis 6 bind, det første kom i 2003, og til nå er det utgitt 4 bind.

Bind 5, som omfatter det meste av Frogner, er under arbeid. Pris ved kjøp av enkeltbind er kr. 850,- + porto kr. 150,- for forsendelse. Ved tegning av abonnement på hele serien (6 bind) er prisen pr. bind kr. 700,- . Er du interessert i å kjøpe enkeltbind eller bli abonnent nå, så ta kontakt med Helge Hoel, mobil: 901 18 624, epost: helge.hoel@edb.com

Hvordan kjøpe bøker?

Bøkene kan kjøpes på internett via 'Kontakt oss'- skjemaet på www.sorum.historielag.no. Kan også bestilles pr. post til Blaker og Sørumselva Historielag, postboks 72, 1921 Sørumsand. Betal samtidig riktig beløp til konto **1321.08.05189**. Vær nøyaktig med å påføre korrekt navn, adresse og hva som bestilles.

Boka leveres portofritt på døra/i postkassa i Sørumselva eller i umiddelbar nærhet (5 km). For øvrig sendes boka i posten, og da må porto legges til ved betaling. Porto for bygdeboka er kr. 150, for øvrige kr. 100. Når innbetaling er mottatt, sendes boka i posten. Går det 14 dager fra mottatt bestilling til betaling mottas, sendes boka i oppkrav.

STØTT VÅRE SPONSORER – DE STØTTER OSS!

Telefon 63 86 80 60 - www.tbinstallasjon.no

Blaker Regnskapskontor A/S - din lokale regnskapsfører

Telefon 63 86 60 50
Epost kontor@blakerregnskap.no

www.nilsen-info.no/soerum

www.blakersparebank.no

Nordfonn – Fokus Butikksenter, Sørumsand
Telefon 63 86 60 70, epost nordfonn@interoptik.no

Trykksakleverandøren AS

Marcus Thranes vei 64
1472 Fjellhamar
Telefon 67 98 02 60, fax 67 98 02 70
epost post@tlas.no www.tlas.no

www.blaker-bygdeservice.no

www.advokat-hagen.no

www.aeas.no

BLAKER OG SØRUM HISTORIELAG

Stiftet i 1970 ved sammenslåing av Blaker historielag og Sørums historielag, og tilsluttet Romerike historielag og Landslaget for lokalhistorie.

Som medlem får du hvert år 4 nummer av **SKYTILEN**, medlemsbladet med lokalhistorisk stoff fra hele Romerike, og 5 nummer av **SØRUM-SPEILET**, med artikler fra Sørumsand. Medlemskontingent for 2012 er kr. 200,- pr. år. Postadresse: Blaker og Sørumsand Historielag, Postboks 72, 1921 SØRUMSAND. Bankkontonr: 1321.08.05189 Hjemmeside: www.sorum.historielag.no

Vi vil gjerne ha nye medlemmer! Ta kontakt med leder Dag Winding-Sørensen på epost iwind@online.no, eller gå inn på 'Kontakt-oss' på vår hjemmeside.